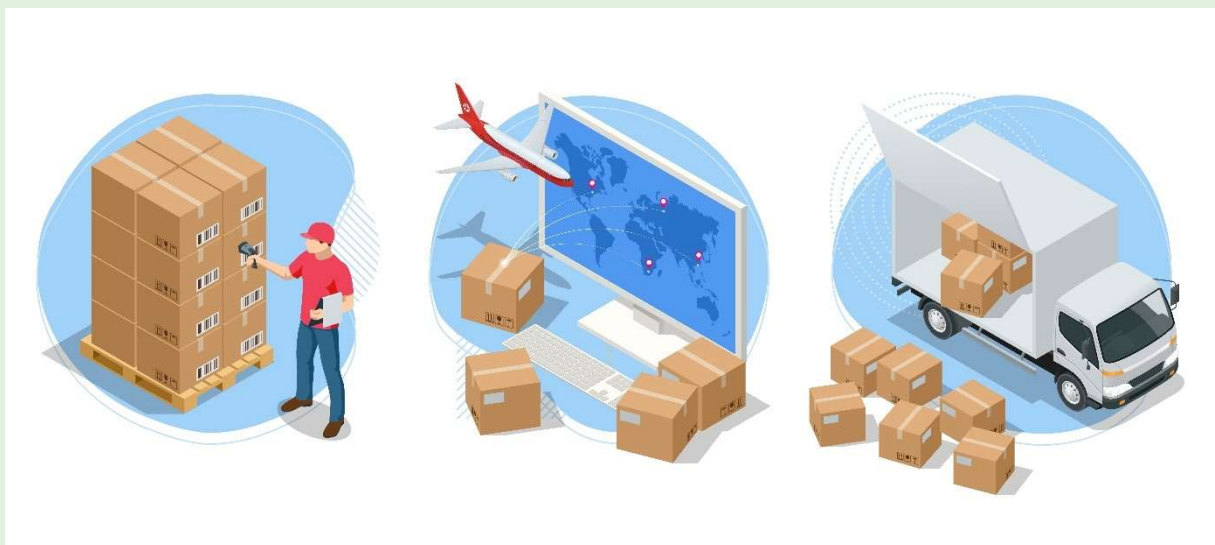

Rutiner for varsling, sporing og tilbaketrekking av utrygg importert mat

Sluttrapport tilsynskampanje 2024

Rapporten er utarbeidet av Mattilsynet, 12.2024.

Prosjektleder: Marit Støle-Hansen, Mattilsynet, region sør og vest, avdeling Agder

Forsideillustrasjon: Colourbox

Publisert på www.mattilsynet.no

ISBN nummer: 978-82-93607-21-2

Rutiner for varsling, sporing og tilbaketrekking av utrygg importert mat

1.0 Sammendrag	4
2.0 Informasjon om kampanjen og hvilke regler som gjelder	5
2.1 Arbeidsgruppen	5
2.2 Gjennomføring av kampanjen	6
2.3 Hvilke krav er det som gjelder for deg som importør?	6
3.0 Resultater	8
3.1 Varsling /Meldepliktig hendelse	9
3.2 Sporbarhet.....	10
3.3 Tilbaketrekking.....	11
4.0 Vurdering av resultater	13
Referanser	14
Vedlegg	14

1.0 Sammendrag

Mattilsynet har i 2024 gjennomført en tilsynskampanje hos norske importører av mat og drikke.

Formålet med kampanjen var å se hvor godt importørene var forberedt på å håndtere en hendelse, dersom en importert vare viste seg å være helsefarlig.

- Hadde de rutiner for å varsle Mattilsynet? Kjente de til varslingsplikten?
- Kunne de spore matvaren slik at de hadde god oversikt over hvem som hadde kjøpt varen?
- Hadde de rutiner for å stanse salg, trekke tilbake varer fra omsetningsleddet og kalle tilbake varer som hadde nådd ut til sluttforbruker? Hvordan ville de varsle forbrukere som hadde kjøpt den aktuelle varen? Kjente importørene til nettmeldingsskjema for tilbakekalling, som ligger på Mattilsynet hjemmeside?

Kampanjen avdekket at kravet om å varsle tilsynsmyndighetene (Mattilsynet), dersom de som importør fikk kjennskap til at noe kunne være galt med en vare, var dårlig kjent blant de importørene som var med i kampanjen. Flere trodde at Mattilsynet allerede kjente til saken gjennom varslingssystemet RASFF. Importørene var usikre på **om** de skulle varsle og **hvordan**.

Resultatene viser at de aller fleste som importerer matvarer til Norge har god kontroll på sporing av varene. Det vil si at, de vet hvem de har kjøpt varene av og de vet hvem de har solgt de til.

Nesten alle importørene som var omfattet av denne kampanjen var i stand til å stanse salget av en vare med en gang de fikk beskjed om at noe var galt, og samtidig informere egne kunder om at salget måtte stanses.

Hvis en vare var solgt videre ut til forbruker, var det flere importører som manglet rutiner for å tilbakekalle varer. De hadde ikke tenkt gjennom hvordan tilbakekalling skulle håndteres i praksis.

Mattilsynet har et nettmeldingsskjema (på våre hjemmesider) som kan brukes for å varsle publikum ved tilbakekalling av matvarer. Dette skjemaet var dårlig kjent blant importørene (lenke til nettmeldingsskjema s.7).

Kampanjen ble godt mottatt av de importørene som fikk tilsyn. De fleste viste stor interesse for å utbedre sine rutiner og forstod viktigheten av å ha gode systemer for varsling, sporing og tilbaketrekking av utrygge matvarer.

Mattilsynet har under og etter kampanjen opplevd en økning i antall henvendelser fra importører som ønsker å varsle om mistanke eller påvist feil med varer de har importert.

Rutiner for varsling, sporing og tilbaketrekking av utrygg importert mat

Norske matimportører omfatter alt fra store importører med nasjonal distribusjon av sine varer, til små enkeltmannsforetak som kun selger de importerte varene i egen butikk.

Kampanjen avdekket ingen klar sammenheng mellom størrelsen på importvirksomheten og kvaliteten på rutiner og systemer for å følge regelverket.

2.0 Informasjon om kampanjen og hvilke krav som gjelder for importørene

For å skaffe Mattilsynet en oversikt over importørenes kunnskap og evne til å håndtere en eventuell hendelse, ble det bestemt at alle regioner skulle delta i tilsynskampanjen. Vi skulle ta utgangspunkt i minst 50 tidligere RASFF-hendelser (fra 2022 og 2023) og følge opp hvordan importørene hadde håndtert disse. Det var utvalget av disse tidligere hendelsene som avgjorde hvilke importører og produkter som ble omfattet av kampanjen.

RASFF er et varslingsystem i EU for mat og fôrvarer driftet av EU. Hvis det blir oppdaget mulig helsefare knyttet til et produkt, vil det landet der hendelsen oppdages benytte RASFF-systemet til å varsle andre involverte medlemsland. Dette systemet skal sikre rask varslings, og en varslings som sørger for at alle involverte land får beskjed. I Norge er det Mattilsynet som er kontaktpunkt i RASFF-systemet.

Arbeidsgruppen skulle utarbeide tilsynsmateriell og gjennomføre opplæring av involverte inspektører fra alle regioner.

Når tilsynsperioden var over, skulle arbeidsgruppen analysere data og lage en sluttrapport. Informasjon om kampanjen og resultatene publiseres på Mattilsynets hjemmeside.

Ansvarlig region for kampanjen var region Sør og Vest.

2.1 Arbeidsgruppen

Arbeidsgruppen har bestått av:

- Øydis Opheim fra region Sør og Vest
- Eva Karine Berge Hansen fra region Stor-Oslo
- Kari Marit Øien fra region Midt
- Marit Støle-Hansen fra region Sør og Vest

Involverte fra ansvarlig region og fra hovedkontoret:

Kari Haugstad -fagkoordinator fra region Sør og Vest, Kim Johansen - seksjon Grensekontroll og kriminalitet, Lars Tore Hestad og Arild Sundby Johannesen - seksjon Kommunikasjon og Gerda Ingrid Hägleback - seksjon Biologisk mattrygghet

Ansvarlig koordinator for kampanjen Marit Støle-Hansen.

Rutiner for varslings, sporing og tilbaketrekking av utrygg importert mat

2.2 Gjennomføring av kampanjen

- Tilsynet ble gjennomført som forhåndsvarslet inspeksjon. Dette fordi det var viktig for oss å få snakket med den som har ansvar for håndtering av hendelser.
- RASFF-meldinger som skulle følges opp ble fordelt mellom regionene. Disse meldingene omfattet små og store importører og alle slags typer næringsmidler.
- Det ble utarbeidet en mal/sjekkliste med tre kravpunkter – sporing, varsling og tilbaketrekking.
- Tilsynsperioden ble satt fra 1.mai til 30.september. Den ble senere forlenget til 30.oktober.
- Tilsynene ble gjennomført enten som fysiske besøk hos importøren eller digitalt på Teams. Det ble gjennomført tilsyn hos importører i hele landet.
- I tillegg til importører som var omfattet av RASFF-melding gjennomførte vi også noen tilsyn hos større importører der vi så på de samme kravpunktene.

2.3 Hvilke krav er det som gjelder for deg som importør?

2.3.1 Kravene som gjelder for varslingsplikt

Dette står i matloven § 6 og Forskrift om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket (matlovsforskriften) artikkel 19 punkt 3:

Dersom dere har mistanke om, eller at dere har fått varsel om at dere har importert et næringsmiddel som kan være helseskadelig for mennesker/uegnet til konsum, skal dere umiddelbart varsle Mattilsynet.

Dere skal også informere Mattilsynet om hvilke tiltak dere har gjort for å forebygge, redusere eller fjerne risiko som oppstår på grunn av næringsmiddelet.

Mattilsynet kan varsles på følgende måter:

- www.mattilsynet.no: Varsle [om meldepliktig hendelse](#)
- Sentralbord 22 40 00 00
- E-post til: postmottak@mattilsynet.no

2.3.2 Kravene som gjelder for sporbarhet

Kravene til sporbarhet står i Forskrift om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket (matlovsforskriften) artikkel 18:

Rutiner for varsling, sporing og tilbaketrekking av utrygg importert mat

Næringsmidler skal kunne spores i alle ledd i produksjonen, bearbeidingen og distribusjonen.

Dere skal kunne identifisere hvem som har levert et næringsmiddel til dere, og hvem som har mottatt deres produkter. I den forbindelse skal dere ha system og rutiner for å kunne gjøre disse opplysningene tilgjengelige for Mattilsynet.

Næringsmidler skal være hensiktsmessig merket, slik at de kan identifiseres og spores.

2.3.3 Kravene som gjelder for tilbaketrekking og tilbakekalling

Kravene til tilbaketrekking og tilbakekalling står i matlovsforskriften artikkel 19 punkt 1:

Dersom dere mistenker at et næringsmiddel som dere har importert eller distribuert, ikke er i samsvar med kravene til næringsmiddeltrygghet, skal dere umiddelbart treffe tiltak for å trekke det berørte næringsmiddelet tilbake fra markedet.

Dersom produktet kan ha nådd forbrukeren, skal dere opplyse forbrukerne om årsaken til at det trekkes tilbake, og om nødvendig trekke produktet tilbake fra forbrukerne (også kalt tilbakekalling).

Hvis varene skal tilbakekalles fra forbrukerne har Mattilsynet laget et nettmeldingsskjema som ligger på våre hjemmesider, lenke under til skjema i pdf.

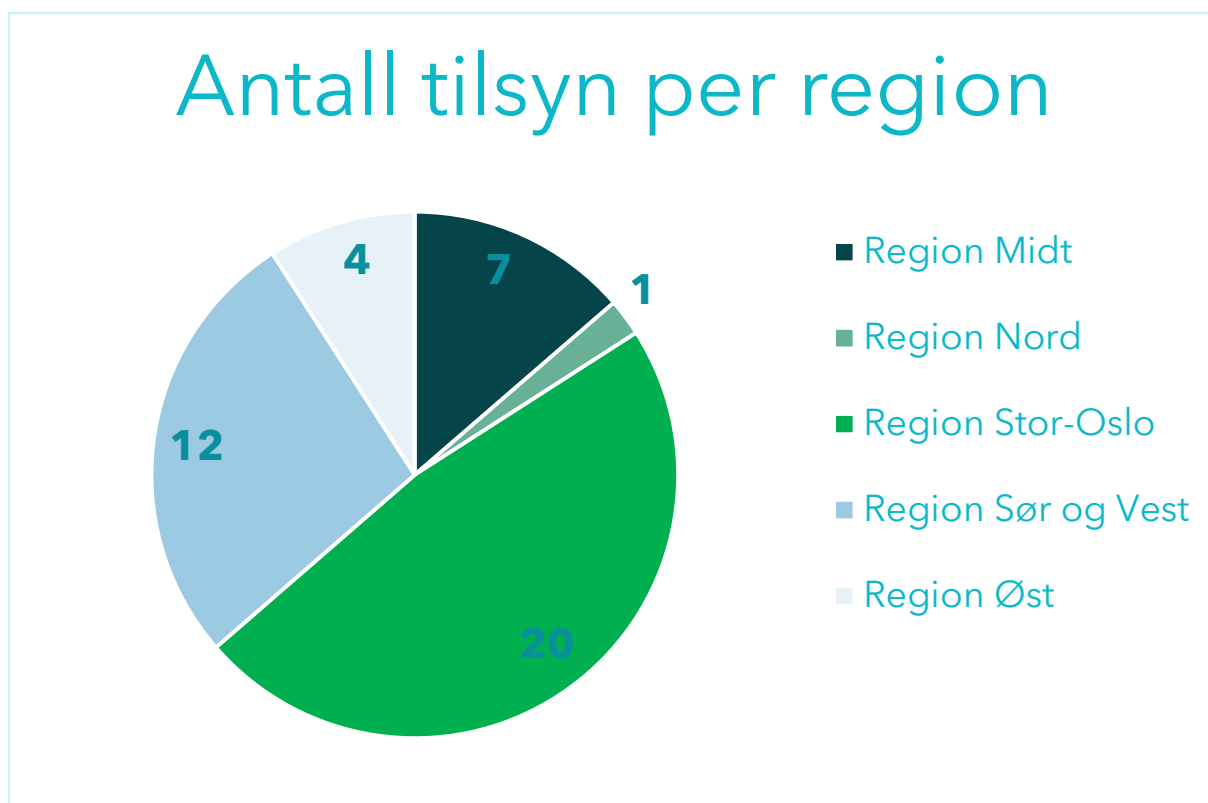
[Meldeskjema for tilbaketrekking av produkter | Mattilsynet](#)

3.0 Resultater

Vi har gjennomført 44 tilsyn i denne kampanjen.

Det har vært stor variasjon i hvilke produkter importørene som har vært med i kampanjen har importert. Vi kan nevne f.eks. frukt, grønnsaker, krydder, kjeks, godteri, snacks, syltetøy, alle typer drikkevarer, kosttilskudd, innsatsvarer til produksjon, matoljer og tørrvarer.

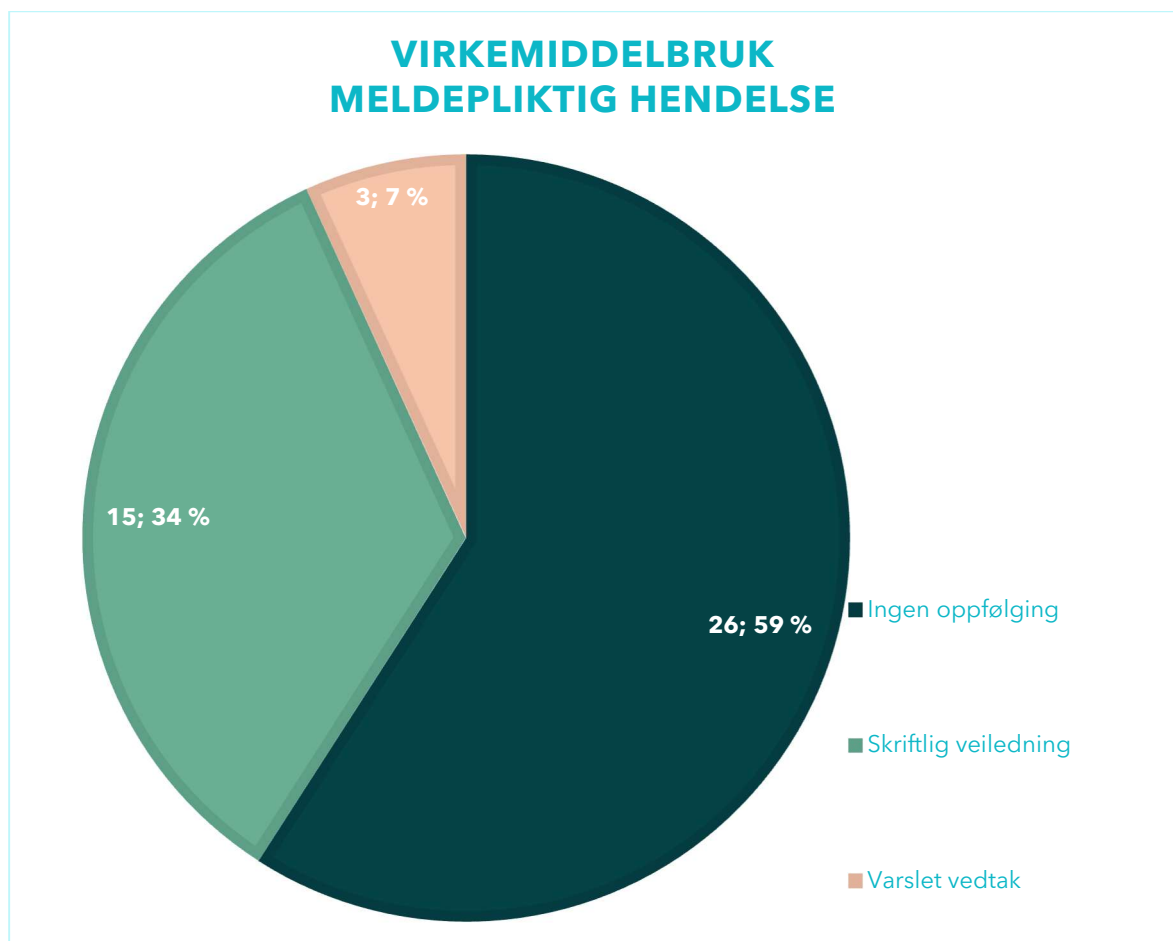
Det har også vært stor variasjon i hvilket omfang varene har blitt solgt videre. Noen av importørene har importert varer til store landsdekkende kjeder, der varene selges i butikker som finnes i de fleste byer og tettsteder i Norge. Mens andre importører har importert få produkter og der produktene kun er solgt i egen butikk.

Figur 1 viser antall tilsyn som er gjennomført i hver region

3.1 Varsling /Meldepliktig hendelse

Reaksjonen fra tilsynet fordelte seg slik for kravpunktet *varsling/meldepliktig hendelse*:

Figur 2 viser fordelingen av virkemiddelbruk på kravpunktet meldepliktig hendelse.

Kampanjen avdekket at 18 av 44 (41%) av virksomhetene ikke varslet Mattilsynet etter at de ble kjent med opplysninger om at importert vare kunne representere en helsefare. Noen av disse hadde en skriftlig rutine hvor varslingsplikten overfor Mattilsynet var fastslått, men de hadde ikke fulgt rutinen. Det ble avdekket tilfeller der rutinen til virksomheten var utydelig i forhold til *når* og *hvem* som skulle varsles. Gjaldt varslingen overfor Mattilsynet, kunder, eller begge deler, og var rutinen tydelig på at varslingsplikten gjelder både ved mistanke og/eller påvist helsefare?

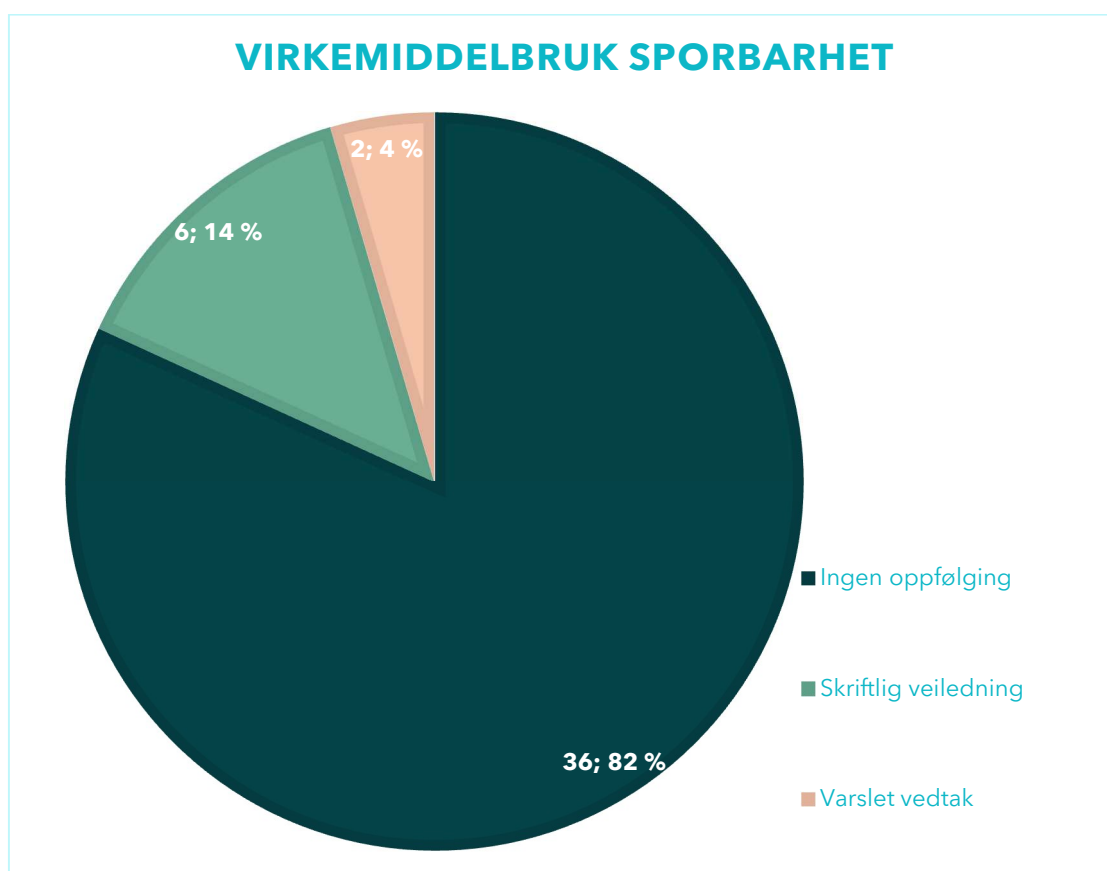
Det er ikke direkte samsvar mellom virkemiddelbruk og antall virksomheter som ikke varslet Mattilsynet. Dette skyldes en skjønnsmessig vurdering fra Mattilsynet, alt avhengig av hvilke signaler virksomheten ga under tilsynet, og om det var forholdsmessig å gi skriftlig veiledning eller varsel om vedtak. Det er også gjort en skjønnsmessig vurdering på

Rutiner for varsling, sporing og tilbaketrekking av utrygg importert mat

om det alltid er nødvendig med skriftlig rutine som ivaretar varslingsplikten. Eksempler på det kan være små importører som nærmest opererer som enmannsforetak, hvor vi har vurdert det tilstrekkelig med kunnskap om varslingsplikten uten å kreve skriftlig prosedyre på det, når vi samtidig har sett at plikten er etterlevd i praksis. Flere små importører har i utgangspunktet ikke skriftlige prosedyrer som ivaretar varslingsplikten.

Virksomheter som fikk varsel om vedtak med pålegg om å utarbeide skriftlig prosedyre for å ivareta varslingsplikten, har kommet med tilbakemelding på at denne plikten er ivaretatt. Slik tilbakemelding er sendt oss før det var aktuelt å fatte vedtakene.

3.2 Sporbarhet

Figur 3 viser fordelingen av virkemiddelbruk på kravpunktet sporbarhet

Tilsynet viste at 36 av 44 (82%) importører har gode rutiner for å spore sine varer ett ledd fram og ett ledd tilbake.

Kampanjen avdekket at 8 av 44 (18 %) importører ikke hadde gode nok rutiner for å spore hvem de hadde kjøpt sine varer fra og til hvilke kunder de hadde solgt varene til. Hos to av disse importørene ble det vurdert at rutinene var så mangelfulle at det ble varslet vedtak. Rutiner for varsling, sporing og tilbaketrekking av utrygg importert mat

om å utarbeide skriftlig rutine for sporbarhet. Hos seks av disse importørene ble det gitt skriftlig veiledning om å forbedre sine rutiner for sporbarhet.

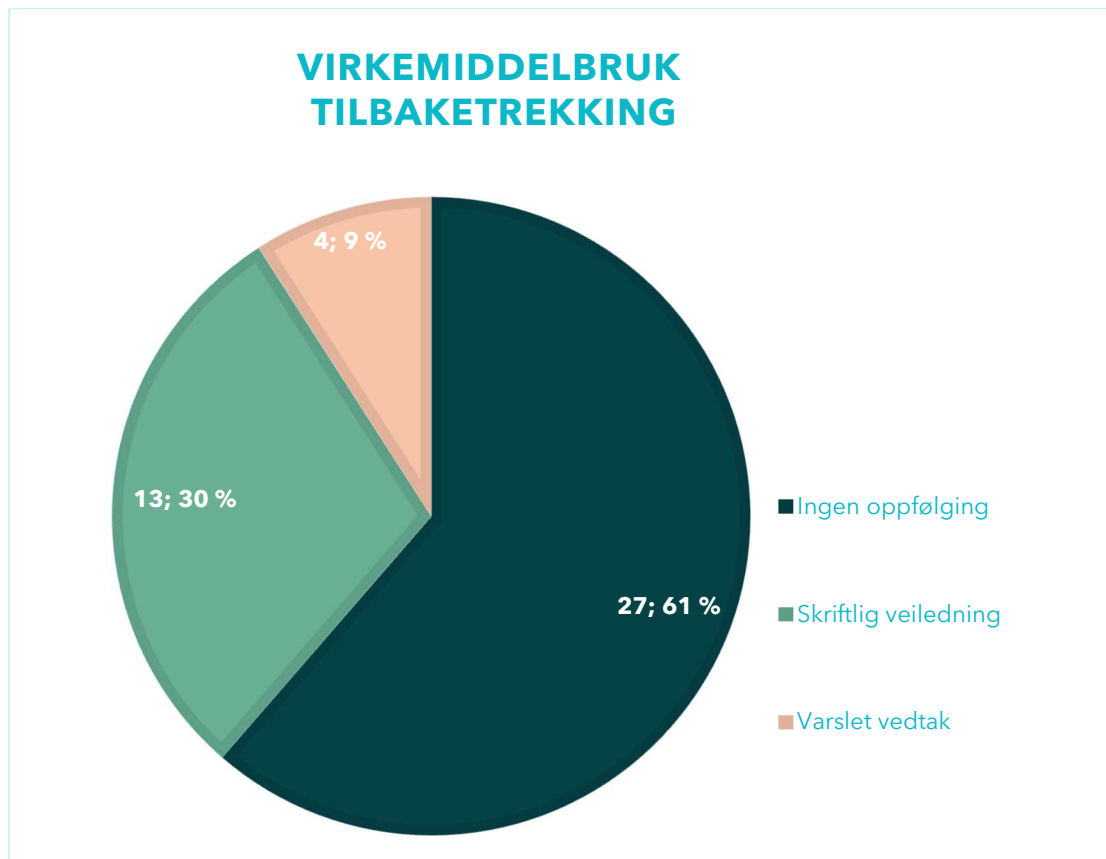
Varsel om vedtak/vedtak om å utarbeide skriftlig rutine for sporing ble gitt når en importør ikke hadde skriftlig rutine og hadde vanskeligheter med, brukte lang tid eller ikke klarte å spore varen.

Skriftlig veiledning om å utarbeide skriftlig rutine for sporbarhet ble gitt i de tilfeller hvor importøren måtte benytte mange ulike systemer for å kunne spore en vare/et parti. Når sporbarhetssystemet er komplisert, er det sårbart når det ikke finnes en skriftlig rutine på hvordan sporing utføres. Skriftlig veiledning ble også gitt der gjeldende rutine var for enkel eller ikke detaljert nok og/eller ansatte ikke var kjent med rutinen.

Tilsynene avdekket at flere av de små importørene ikke har skriftlige rutiner og er personavhengig for å kunne spore varene. Disse importørene hadde også mer manuelle systemer som krever søking i ulike systemer/dokumenter for å kunne spore en vare. Flere av disse virksomhetene har allikevel god kontroll, men er sårbare da det er kun enkeltpersoner som kan systemet.

De aller fleste større importørene har gode digitale sporingssystemer med god oversikt over nødvendig informasjon og kan raskt spore et vare/et parti og stanse omsetningen av denne.

3.3 Tilbaketrekking

Figur 4 viser fordelingen av virkemiddelbruk på kravpunktet tilbaketrekking

Tilsynet viste at 27 av 44 (61 %) av importørene har gode rutiner for tilbaketrekking av varer ved helsefare eller mistanke om helsefare.

Kampanjen avdekket at 17 av 44 (39 %) importører ikke hadde gode nok rutiner for å tilbaketrekke varer ved helsefare eller mistanke om helsefare. Hos fire av disse importørene ble det vurdert at rutinene var så mangelfulle at det ble varslet vedtak om å utarbeide skriftlige rutiner for tilbaketrekking av varer. Hos 13 av disse importørene ble det gitt skriftlig veiledning om å forbedre sine rutiner for tilbaketrekking av varer ved helsefare eller mistanke om helsefare.

Varsel om vedtak/vedtak om å utarbeide skriftlig rutine for tilbaketrekking ble gitt når en importør ikke hadde skriftlig rutine og/eller hadde vanskeligheter med å forklare og dokumentere hvordan de tilbaketrekker varer.

Skriftlig veiledning om å utarbeide skriftlig rutine for tilbaketrekking ble gitt i de tilfeller hvor importøren kunne forklare godt hvordan de tilbaketrekker varene sine, men ikke hadde beskrevet dette godt nok i sitt system. Skriftlig veiledning ble også gitt der gjeldende rutine ikke var kjent blant de ansatte.

4.0 Vurdering av resultater

Kravet om å varsle tilsynsmyndighetene (Mattilsynet), dersom de som importør fikk kjennskap til at noe kunne være galt med en vare, var dårlig kjent blant de importørene som var med i kampanjen. Flere trodde at Mattilsynet allerede kjente til saken gjennom varslingsystemet RASFF. Importørene var usikre på om de skulle varsle og hvordan.

Resultatene viser at de aller fleste som importerer matvarer til Norge har god kontroll på sporing av varene. Det vil si at, de vet hvem de har kjøpt varene av og de vet hvem de har solgt de til. De aller fleste importører har systemer for sporing av varer og de kunne under tilsynet vise oss hvordan de sporet varene sine.

Nesten alle importørene som var omfattet av denne kampanjen var i stand til å stanse salget av en vare med en gang de fikk beskjed om at noe var galt, og samtidig informere egne kunder om at salget måtte stanses.

Hvis en vare var solgt videre ut til publikum var det flere importører som manglet rutiner for å håndtere dette. De hadde ikke tenkt gjennom hvordan noe slikt skulle håndteres og hadde liten formening om hvordan dette kunne gjøres.

Nettmeldingsskjemaet som ligger på Mattilsynets sider for tilbakekalling av produkter var dårlig kjent blant importørene.

På generelt grunnlag kan vi si at mindre importører kan være mere sårbare ved en hendelse, da det ofte er kun en person eller få personer som kjenner til hva som skal gjøres dersom noe skjer.

Vi ser også at det er nødvendig at importørene gir god opplæring av de ansatte til å håndtere slike situasjoner, da de som regel skjer sjeldent. Vi så også at det hos enkelte importører kun var leder som hadde tilgang og kjennskap til hvordan hendelser skulle håndteres. Dette blir veldig sårbart f.eks. ved sykdom eller ferie.

Under og i etterkant av kampanjen har Mattilsynet blitt varslet oftere om en meldepliktig hendelse enn tidligere. Dette viser at tilsynet vi har gjennomført har hatt en effekt og at importørene nå har blitt bedre kjent med dette kravet enn tidligere.

Informasjon om kampanjen med tilhørende sjekkliste/kravpunkt mal lå ute på våre nettsider under hele kampanjeperioden. Da vi varslet og avtalte tidspunkt for tilsyn ble link til denne nettsiden sendt til importørene. Under tilsynene opplevde vi at importørene hadde forberedt seg til tilsynet, og flere hadde i forkant av tilsynene oppdatert sine rutiner på disse punktene/ laget seg rutiner for kravpunktet.

Til slutt vil vi informere om at Mattilsynets tilbud om veiledning til nye importører (alle nye importører skal få tilbud om veiledning, dette gjelder også etablerte importører som ber om veiledning), er i ferd med å bli oppdatert på områdene varsling og tilbaketrekking/tilbakekalling. Dette i tillegg til at veiledning for importører på våre hjemmesider også blir oppdatert.

Referanser

Tips til hvordan skrive referanser riktig: <http://sokogskriv.no/kildebruk-og-referanser/referansestiler/>

Lenker til regelverk:

Matloven: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-12-19-124>

Matlovsforskriften: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2008-12-22-1620>

Vedlegg

Vedlegg 1 Oversikt over importører

Vedlegg 2 Sjekkliste med kravpunkter

Informasjon om kampanjen på Mattilsynets hjemmeside: [Tilsynskampanje 2024: Rutiner for varsling, sporing og tilbaketrekking av utrygg importert mat | Mattilsynet](#)

Informasjon om RASFF på Mattilsynets hjemmeside (www.mattilsynet.no): [RASFF | Mattilsynet](#)

Vedlegg 1: Oversikt over importører

Nummer	Mattilsynets region	Importør	Saksnr
1	Nord	International Matsenter AS, Tromsø	2024/279218
2	Øst	Asko, Servicegrossisten Øst AS	2024/117709
3	Øst	Bozzar Drift AS	2024/117878
4	Øst	Maarud AS, Disenå	2024/225950
5	Øst	Arnika AS, Solbergelva	2024/178651
6	Sør og Vest	Norcash AS, Arendal	2024/242283
7	Sør og Vest	Goodlife Norge AS, Nesttun.	2024/108840
8	Sør og Vest	Vikos, Stavanger	2024/245583
9	Sør og Vest	Oriental House AS, Stavanger	2024/221853
10	Sør og Vest	Normal-butikkene i Norge, HK i Agder	2024/244677
11	Sør og Vest	Norganic AS, Klepp stasjon	2024/221866
12	Sør og Vest	Mandarin Import&Engros, Bønes	2024/128726
13	Sør og Vest	EkoMarket AS, Stavanger	2024/247970
14	Sør og Vest	J. Hill Invest AS	2024/233387
15	Sør og Vest	Økogrossisten	2024/247081
16	Sør og Vest	Brødrene A&M, Bergen	2024/282098
17	Sør og Vest	First Trading AS	2024/298457

Rutiner for varsling, sporing og tilbaketrekking av utrygg importert mat

18	Midt	COOP Trading, Trondheim	2024/127021
19	Midt	SSP A/S, Stjørdal	2024/123106
20	Midt	Godtesjuk AS	2024/170882
21	Midt	SU Mart, Trondheim	2024/101503
22	Midt	Røra Fabrikker AS	2024/243587
23	Midt	Orkla Confectionery	2024/251754
24	Midt	Slikkepott.no	2024/283630
25	Stor-Oslo	Netthandelsgruppen, Oslo	2024/168890
26	Stor-Oslo	Exotic Fruit, Oslo	2024/135193
27	Stor-Oslo	Galopin	2024/144156
28	Stor-Oslo	Interfrukt SA, Langhus	2024/112056
29	Stor-Oslo	Scanasia AS,	2024/135131
30	Stor-Oslo	STRAG-GRUPPEN AS, Billingstad	2024/113210
31	Stor-Oslo	Europris AS, Fredrikstad	2024/138587
32	Stor-Oslo	New Japan Trading	2024/123789
33	Stor-Oslo	Egil Jensen	2024/226373
34	Stor-Oslo	Pluto Import AS	2024/223649
35	Stor-Oslo	Matimport AS, Oslo	2024/130214
36	Stor-Oslo	Bønder i Byen, Oslo	2024/133942
37	Stor-Oslo	Frukthagen Norge AS, Rud	2024/140643
38	Stor-Oslo	Tenza Norge A/S, Oslo	2024/240816
39	Stor-Oslo	Foodtrade AS, Oslo	2024/146077
40	Stor-Oslo	Treoro AS, Rælingen	2024/109386
41	Stor-Oslo	Nor Impex, Oslo	2024/223658
42	Stor-Oslo	Superkul.no AS	2024/168822
43	Stor-Oslo	Oluf Lorentzen, Vestby	2024/107316
44	Stor-Oslo	NORBYGATA DAGLIGVARE AS, Oslo	2024/220706

Sammen trygger vi framtiden for mennesker, dyr og natur